

אבות ותולדות

משנה עג. – אבות מלאכות ארבעים חסר אחת...

ר"ח ויראים – רק המלאכות הנזכרות במשנה הן האבות וכל השאר תולדות, כגון זורע ונוטע: הזורע-אב, והנוטע-תולדה.

רש"י – הדומים ביותר שניהם אבות, כגון: זורע ונוטע שזה אב לזרעים וזה אב לאילנות, אך פעולות אחרות שהן שונות במהותן ודומות בתכליתן הן תולדות.

רמב"ם – יש 3 קבוצות: אבות, מעין אבות, תולדות. כגון: זורע-אב, זומר כדי שיצמח-מעין אב, שורה חטיטין במים-תולדה.

[כלכלת השבת – אב מלאכה היינו כל מלאכה שהיה במלאכת המשכן, כגון זורע ונוטע שהיו במשכן, ואפי' רק אם דומה למלאכה שהיה במשכן בפעולה ובתכלית, כמברך או מרכיב, שהן דומין בפעולה לזורע ונוטע, דבכולן תוחב דבר תלוש במחובר, ודומה גם להן בתכלית, דבכולן כוונתו שיגדל. או אפי' דומה למלאכה שבמשכן רק בתכלית ולא בפעולה, כזומר שחותך ענפי האילן, ומתכוין לתכלית שעיי' יגדל האילן יותר. אמנם דוקא בעשה הפעולה באותו הגוף שמתכוין בו התכלית, אבל בעשה הפעולה בגוף אחר, כגון המשקה צמחים ואילנות, אף שהשקאה דומה למלאכה שבמשכן בתכלית, שכוונתו בה שיגדלו הצמחים, עכ"פ מדאינו עושה הפעולה בגוף הצמחים רק בהמים, להכי הו"ל רק תולדה. וכמו"כ אם דומה לאב בפעולה ולא בתכלית, הו"ל תולדה, כגון ששף ברזל וטחנו, שדומה לטוחן גרעינים רק בפעולה, אבל אינו דומה לטחינת גרעינים בתכלית, דהתם לאכילה והכא לתשמישיו שלא לאכילה, לפיכך הו"ל רק תולדת טוחן.]

שבת מט: - הא דתנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת כנגד מי?

אמר להו ר' חנינא בר חמא: כנגד עבודות המשכן...

אמר להו ר' יונתן ברי אלעזר: כנגד מלאכה מלאכתו ומלאכת שבתורה.

(לרמב"ן ורשב"א) רק מספרן של המלאכות נלמד ממנין 'מלאכה' שכתוב בתורה, אך המלאכות עצמן נלמדו מהמשכן, **ולתוס'** אף המלאכות עצמן לא נלמדו מהמשכן אלא ממנין 'מלאכה' שבתורה ומסרן הכתוב לחכמים.)

תניא כמאן דאמר כנגד עבודות שבמשכן, דתניא: אין חייבין אלא על מלאכה שכיוצא בה היתה במשכן הם זרעו ואתם לא תזרעו...

רש"י, רמב"ם, תוס' – הלימוד מהמשכן הוא רק ממלאכת ההקמה שלו.

רב האי גאון, ר"ח, (ירושלמי) – הלימוד הוא גם מעבודות שנעשו במשכן לאחר הקמתו, כהקרבנות קרבנות ומנחות. (הובא באגלי טל)

משנה סח. - העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת - אינו חייב אלא חטאת אחת.

שבת ע: - הנה - אבות, מהנה - תולדות.

ב"ק ב. - לא שנה אב - חטאת, ולא שנה תולדה - חטאת.

ב"ק ב. (שבת צו:) - מאי איכא בין אב לתולדה? נפק"מ דאילו עביד שתי אבות בהדי הדדי, אי נמי שתי תולדות בהדי הדדי מחייב אכל חדא וחדא ואילו עביד אב ותולדה דידיה לא מחייב אלא חדא. ולר' אליעזר דמחייב אתולדה במקום אב (כדאיתא בכריתות טז.) אמאי קרי ליה אב ואמאי קרי ליה תולדה? הך דהוה במשכן חשיבא (וי"ג: וחשיבא) קרי ליה אב, הך דלא הוה במשכן חשיבא (וי"ג: וחשיבא) קרי לה תולדה.

תוס' ב"ק לפי גירסה ראשונה (ע"פ פסקי תוס') – מלאכה דהוי במשכן ולא חשיבי לא מיקרי אב, ואי הוה חשיבא אע"ג דלא הוה במשכן מקרי אב.

תוס' ב"ק לפי גירסה שניה – צריך לשני התנאים.

תוס' שבת – (ע"פ גירסה שלישית: הך דהוה במשכן חשיבא וקרי לה אב, הך דלא הוה במשכן לא חשיבא וקרי לה תולדה) כל שהיתה במשכן היא ממילא חשובה ונקראת אב, ולפי זה לא היו במשכן תולדות כלל.

***תולדה לתולדה – **ר"ח** דייק ממה שחייבו זומר משום נוטע ונוטע משום זורע, שיש תולדה לתולדה, וכולן נכללים בכלל אב אחד.

***כתב **הרמב"ן** דחדא תולדה לשני אבות ליכא לעולם.

*****תוס'** – אין צריך להתרות על התולדה משום אב. (והראיה דאל"כ כך היו יכולים לתרץ לר' אליעזר.)